

III RIIGIKOGU

7. istungjärk. **Protokoll nr. 190 (22).**

1928.

III Riigikogu koosolek 6. detsembril 1928
kell 10.

Kokku on tulnud 85 Riigikogu liiget.

Valitsuse loosis: raha- ja kaubandus-tööstusminister **A. Oinas**, sõjaminister **M. Juhkam**, teedeminister **O. Köster**, põllutöö-minister **K. Soonberg**, sise- ja kohtuminis-ter **T. Kalbus**, töö-hoolekande- ja haridus-minister **L. Johanson**.

Päevakord:

1. H. Elisson'i ja M. Adamson'i küsimine Vabariigi Valitsusele Laius-Tähtvere õige-usu kiriku kooli krundile nr. 8 majadeehita-mise asjas.

2. Eesti tööliste partei Riigikogu rühma arupärimise-ettepanek Vabariigi Valitsusele raudteeteenistuses ettetulnud korravastaste nähtuste üle.

3. Vabariigi Valitsuse vastamine A. Jõe-ääre küsimisele end. pangakontori „G. Scheel & Co“ tempelmaksustamata võlakohustuste ja kursigarantiide asjas.

4. Vabariigi Valitsuse vastamine Eesti sot-sialistliku tööliste partei Riigikogu rühma aru-pärimisele Narva kose jõu kasutamise asjas.

5. Läbirääkimised Vabariigi Valitsuse vas-tamise puhul Eesti sotsialistliku tööliste partei Riigikogu rühma arupärimisele koosseisude koondamise põhimõtte rikkumise asjas.

6. Alevite ja alevikkude ehituspiirkondades asuvate rendimaade korraldamise seadus — III lugemisel.

7. Raudteelaste kodu seadus — III luge-misel.

8. Mõnede laevajuhtide kutseõiguse sea-dus — III lugemisel.

9. Kauba- ja abilaevade masinajuhtkonna ja masinameeskonna sõidu seaduse muutmise seadus — III lugemisel.

10. Esimese rahvusvahelise töökonverentsi poolt Washingtonis vastuvõetud tööstusette-võtetes tööaega kaheksa tunniga päevas ja neljakümnekaheksa tunniga nädalas piirava konventsiooni eelnõu kinnitamise seadus — I lugemisel.

Koosolekut juhatab abiesimees **R. Penno**.

Sekretäri kohal abisekretär **J. Piiskar**.

Koosolek algab kell 10.20 min.

1. Päevakorra muutmine. Juhataja **R. Penno**:
Avan Riigikogu koosoleku.

Raha- ja kaubandus-tööstusminis-ter **A. Oinas**: Lugupeetud Riigikogu liik-med! Täna ses päevakorras on 3. päevakorra-punkti all Vabariigi Valitsuse vastamine rkl. Jõeääre küsimisele endise pangakontori „G. Scheel & Co“ tempelmaksustamata võla-kohustuste ja kursigarantiide asjas ja 4. päeva-korra-punkti all Vabariigi Valitsuse vastamine Eesti sotsialistliku tööliste partei Riigikogu rühma arupärimisele Narva kose jõu kasuta-mise asjas. Kuna uuel valitsusel ei ole võima-lust olnud nende asjade kohta seisukohta võtta, niihästi härra Jõeääre küsimise kui ka Eesti sotsialistliku tööliste partei arupärimise kohta, teen ettepaneku, need mõlemad päevakorra-punktid päe-vakorrast välja jätta.

Päevakorrast jäetakse välja nähta-va enamusega raha- ja kaubandus-tööstus-ministri ettepanekul 3. ja 4. punkt.

2. Teadaand-mine **M. Juh-kami lahkumi-se kohta Rii-gikogu juhatu-sest ja komis-jonidest.**

kun. M. Juhkam.“

3. Teadaand-mine muudatuse kohta Riigikogu koosseisus.

Välja on langenud Riigi-kogust 4. detsembril 1928 Arnold Grimpel — Ees-ti tööliste partei Virumaa valimisringkonna nimekirja järgi. Järgmine kandidaat sama nimekirja järgi Viktor Fuss on valimisõiguse kaotanud. Riigikogu töödest on osa võtma kutsutud Mihkel Krents.

4. Teadaand-mine komisjo-ni antud sea-duseelnõu koh-ta.

Sekretär **J. Piiskar**: Riigikogu juhatus on saanud järgmise kirja: „Rii-gikogu juhatusel. Käes-olevaga on mul au Riigiko-gu juhatusel teatada, et ma Riigikogu sekretäri kohalt ja komisjonidest lah-

ku. M. Juhkam.“
Välja on langenud Riigi-kogust 4. detsembril 1928 Arnold Grimpel — Ees-ti tööliste partei Virumaa valimisringkonna nimekirja järgi. Järgmine kandidaat sama nimekirja järgi Viktor Fuss on valimisõiguse kaotanud. Riigikogu töödest on osa võtma kutsutud Mihkel Krents.

Riigikogu juhatusel poolt on antud kohtuasuta-mise seaduse §246.muut-mise seadus üldkomisjoni.

5. H. Elisson'i ja M. Adamson'i küsimine Vabariigi Valitsusele Laius-Tähtvere õigeusu kiriku kooli krundile nr. 8 majade ehitamise asjas.

H. Elisson (stp) (loeb):

1. Kelle loal on Laius-Tähtvere õigeusu kiriku kooli krundile nr. 8 ehitatud majad nr. nr. 4—5 enne planeerimist, kui ka enne planeerimise kava kinnitamist?

2. Kas kavatseb põllutöoministerium ka neid maaga varustada, kes enne

planeerimist on majad ehitatud, ja kui ta kavatseb, siis kas võimaldab põllutöoministerium ka teistele maju ehitada soovijatele enne planeerimist seda võimaldada.

6. Eesti tööliste partei Riigikogu rühma arupärimis-ettepanek Vabariigi Valitsusele raudteeteenistuses ette tulnud korra vastaste nähtuste üle.

(Arupärimis-ettepaneku tekst:

1. sept. käesoleval aastal vallandati 1. liinijaoskonna ülesõidukoha vaht Johan Baranov raudteeteenistusest põhjendusega, et tema olevat esinenud valekaebusega teemeister Jüri Sule peale.

Selgitamise järgi, et Baranov Jüri Sule peale üld-

se ei ole kaevanud, anti temale riigi raudteevalitsuse poolt 9. okt. teada, et tema vallandamise põhjus on küll tühistatud, tema aga ikkagi vallandatuks jääb, nüüd juba Balti eraseaduse § 4186. korras.

Nagu näha, täiesti otsitud põhjus. Õieti kättemaksuks selle eest, et tema, oma kodanikukohust täites, tunnistajana oli julgenud tõendada, et teemeister Sulg raudteeteenistuses olevaid töölisi oma eratööde jaoks kasutab.

Tema palved teenistusse tagasivõtmise asjus on kuni seniajani tähele panemata jäetud, ja seega inimene tõenäõikimise eest karistatud, kuna süüdlane edasi oma ametis on.

Teine veel imelikum juhtumus sündis 15. aug. 1926 Valga jaama rööpaseadja Staroi'ga.

Staroi oli nimetatud päeva õhtul oma ametikohuste täitmise vaheajal vahimajas istudes väljast kellegi hüüdu: „Staroi, mis sina magad?“ kuulnud, mille peale tema, hüüdjä häält mitte tundes, vastu hüüdnud: „Mis sina Staroi'st tahad?“ Ukse avamisel osutunud aga esimeseks hüüdjaks jaama korrapidaja Tein, kes Staroi vastuhüüde pärast väga pahane olles viimase peale jaamaülem Särmi'le kaebama läinud.

Viimane, Staroi'd oma juurde kutsudes, sõimanud viimast „kaabakaks“, „joodikuks“ j.n.e., ähvardanud lüüa ja nõudnud, et juures-

viibiv raudteearsti kohustetäitja Hansen Staroi joobnuks tunnistaks.

Arst, jaamaülem nõudmist täites, tunnistanud Staroi mittejoobnuks. Seda otsust kuuldes läinud jaamaülem täiesti marru, haaranud Staroi rinnust kahe käega kinni ja tõuganud teda nii kõvasti vastu ust, et uks lahti läinud ja Staroi läbi ukse, peaga jaama perroonile kukkudes, meelemärkuse kaotades, sinna lamama jäänud, kust teda viimaks politseikordnik Karro vahituppa aidanud.

Ka vahipeal olev politseikonstaabel polla Staroi'd joobnuks tunnistanud ja käskinud teda haigena koju minna.

Teisel hommikul jaamaülem kahest arsti juurde minemiseks luba paludes polla viimane seda lubanud ja öelnud, et ta teenistusest on lahti lastud.

Protokoll selle juhtumuse üle on Valga raudteepolitsei poolt kokku seatud ja edasi antud.

Kõik Staroi palved, küll raudteevalitsuse peadirektorile, küll teedeministrile, tema ilmsüütalt teenistusest tagandamist tühistada, on tagajärjetuks jäänud. Käesoleval aastal 18. veebr. sai tema teada, et Tartu-Võru raudteekogu selle asja „süüdistusandmete puudulikkuse tõttu lõpetanud.“

„Rööpaseadja on süüdlane“ — selle lend sõna järgi on inimene, kes juba 22 aastat raudteeteenistuses olnud, seal oma paremad eluaastad kulutanud, nüüd vanemas eas sunnitud näljasurmale vastu vaatama.

Kolmas näide. Tallinnas veosakonnas peavad vagunikoristajad ilma ühegi puhkepäevata aasta ringi iga nädal 56 tundi töötama, selle eest kõigest 55 krooni kuus tasu saades. Sellest mitte küllalt sunnitakse neid tihti peale ületunde tegema. Nii näiteks pidid nad käesoleval aastal augusti- ja septembrikuul igapäev 1½—2 tundi ületunde tegema. Selle eest seaduses ettenähtud 50% lisatasu küsides olevat neile jaoskonnaülem öelnud, et neil kui kuuteenijatel mingit õigust ei ole ületundide eest tasu nõuda.

Kartes sedagi natukest teenistust kaotada, olid vagunikoristajad sunnitud selle seletusega leppima.

Eelpoolkirjeldatud juhtumused räägivad kõige selgemat keelt sellest, kui raske, otse võimata on raudtee alamatel teenijatel oma õigusi vähemate ülemustegi vastu kaitsta.

Et sarnased korra vastased nähtused ainukesed ei ole ja et neile vähegi piiri panna, sellepärast pöörame Vabariigi Valitsuse poole järgmiste küsimistega:

1) On Vabariigi Valitsusel eelpoolkirjeldatud juhtumised teada?

2) Kui jah, mispärast ei ole 2. piirkonna teameister Jüri Sulg selle eest vastutusele võetud, et tema raudtee palgalisi töölisi oma eratööde jaoks kasutab?

3) Mispärast ei ole Valga jaamaülesma omavolile piire pandud ja kannataja pool rööpa-seadja Staroi teenistusest vabastatud?

4) Kuidas mõtleb valitsus ilmsüütalt teenistusest vallandatud Baranov'ile ja Staroi'le nende kahju tasuda, mida nad teenistuse kaotuse läbi on kannatama pidanud?

5) Kas kuupalgaliste vagunikoristajate ületunnitööle sundimine on valitsuse teades sündinud, ja kui jah — mispärast ei ole nende ületundide eest tasu maksetud?

H. Martinson (tp): Et lihtne tööline ja teenija oma ülemuse või peremehe tujude all kannatama peab ja hambaid kokku pigistades vaikima on sunnitud, kui ta oma teenistust kaotada ei taha, see on nähtus, mis meil nii harilikuks saanud, et selle üle enam palju ei imestatagi. Töölisel või alamal teenijal ei tohi olla oma tahet, vähemalt ei tohi ta seda avalikult kuuldavale tulla lasta. See on mäss ülemuse vastu, ja selle kannul käib karistus, kas otsekohe teenistusest lahtilaskmise või kui see otsekohe võimata, siis kõiksugu väiklaste kiusamiste näol. „Kui kedagi üles puua tahetakse, küllap siis köieots leitakse.“

Alamteenija on kaitseta; kõrgel ülemusel pole aega ega tahtmist väikse mehe hädadega tegemist teha. Kõige paremal juhul, kui asi möödapääsematu, tehakse ametlik järelepärimine, mille vastajaks enamasti ikka need-samad ametnikud, kelle tegevus kaebuseks põhjust annab. Ja et keegi vastuse või seletuse oma kahjuks annab, seda muudugi mõista ette tulla ei või.

„Jumal kõrgel, keiser kaugel!“ öhkasid vanal ajal inimesed ülekohut kannatades ja trööstisid end sellega, et nende kannatus neile pärast surma taevast tasutakse. Keisrit enam meil ei ole, ja meie päevil leidub ka sarnaseid „jumalavallatuid“, kes oma õigust siin maailma hädaorus ei taha jalge alla lasta tallata ja võitlust selle „seitsmepealise maoga“ algavad. Võitlus on enamasti lootusetu ja tagajärjed kurvad sellele, kes õiglase riigikodaniku kohust täites julges ülemuse pattusid paljastada. Teda ei usta, ta tembeldatakse kas joodikuks, vastuhakkajaks, lohakaks, korratuks kohuse-täitjaks või koguni mässajaks ja riigikukutajaks, kes ise selle eest karistust väärib, et ta „jumalast seatud“ ülemuse vastu julgenud välja astuda. Paari sarnase võitluse kurvad tagajärjed andsid põhjust meie käes-olevale arupärimisele.

Palivere jaama raudteetöölised kannatasid ammu juba teameister Jüri Sule ülekohtu all. Et neil mõjuv kaitse või eestkostja puudus, ei julgenud nad peale väikeste nurisemiste midagi ette võtta. Raudteelaste ühing, kelle otsekohe ülesanne on raudteetöölise huviseid kaitsta, nurinast kuulda saades hakkas asja selgitama ja kuulas selleks moodustatud komisjoni läbi mõne kohapealse töölise käest andmeid teameistri tegevuse kohta. Andmed olid jalustrabavad ja lõhnasid kuritarvituse järele. Avaldan neist esialgul paar seletust.

Remonditööline Johan Baranov seletab: „Palivere jaama juures asuva 22. klm. peal 22. artelli eesttöötajaja on Bogdanov, kellele allub 4 remonditöömeest. Esimene neist — Gustav Schönberg — elab oma majas, tema korter kasarmus nr. 3 on teameister Sule tütre käes. Schönberg käib raudteetööl väga harva. Tema ülesanne on teameistri perekonna käsituses olla, kelle tööd ta ka harilikult teeb.“

Teine — Jaan Toms, taluperemees — elab raudteepuhtas nr. 20, hoiab meelega raskemast tööst eemale, mida ka temale võimalkandakse, sest ta käib väga tihti meistri isiklikul tööl. Alalised töötajad olid seni vaid Öunapuu ja mina. Sarnaste väärnähtustega ei võinud meie rahul olla ja nõudime korra jalusead-mist, mispärast ka Öunapuu eemaldati ametist ja mind igapäevi viimasel ajal taga kiusat-akse.“ Järgnevad allkirjad.

Teine on esimese teisend, natuke selgemal kujul ainult, ja kannab nelja allkirja. See kõlab järgmiselt: „Sellega tõendame, et remonditööline Gustav Schönberg teenib tee-meister Sule all 13 aastat. Kõik see aeg ei ole ta üldse raudteetööd teinud, kuigi raud-teekassast palga saab. Schönberg'i ülesanne on teameistri loomade söötmine, sönnikuve-damine, aiatöö ja muud teameister Sule isiklikud tööd; vahepeal, kui temale ta töö raskeks osutub, kutsutakse tööajal temale appi ka teised töölised.“

Nagu Baranov'i seletusest selgub, oli üks nuriseja, Öunapuu, juba enne ametist tagan-datud, kuna tema alles tagakiusamist kannatas ja talle veel süüid otsiti. See ei lasknud enese järele ka kaua oodata. Ühel ilusal päeval sai ta järgmise teate: „Teatan Teile, et peadi-rektori korraldusel 7. VIII 1928. a. Teid val-landatakse teenistusest 1. septembrist 1928. a. arvates, valekaebusega esinemise pärast 2. piirkonna teameistri Jüri Sule peale.“

Allkirjadest hästi aru ei saa, sest olen vähe kirjaoskaja. See oli kui välg selgest taevast. Oma hädas ei teadnud ta muud abinõu, kui pööras teedeministri poole järgmise palvega:

„Palve. Peadirektori korraldusel 7. augustist 1928. a. olen vallandatud teenistusest 1. septembrist 1928. a., põhjustel, et mina olevat valekaebusega esinenud 2. piirkonna teemeistri Jüri Sule peale, kuna tegelikult mina mingisuguse valekaebusega esinenud ei ole. Küll kuulas mind tunnistajana raudteelaste keskühingu uurimiskomisjon üle, mis koosnes I liinjaoskonna juhatajast härra Laanest ja keskühingu liikmest härra Johanson'ist, kus mina rääkisin kõik, mis minul teada oli Jüri Sule tegevuse üle, käsitades tõelikult asetleidnud tõsiasju ja kordamata jättes kuuldistel põhjenevaid kuulujutte. Olen seega esiteks täitnud kodanikukohust, teiseks raudteelase kohust, kolmandaks tunnistajana avaldanud kõik, mis minul teada oli, järelikult tugeneb peadirektori korraldus minu suhtes mingisugusel arusaamatusel ja eksitusel, sest ei kaebust ega ka valekaebust Jüri Sule vastu kuskil ega kellelegi esitanud pole, olen vaid oma kohust täitnud, milles minu arvates midagi halvaks panevat, hukkamõistvat olla ei saa, mis seda vähem vallandamiseks põhjust võiks anda.

Kõigil loetletud asjaoludel, arvesse võttes, et minu poolt aset pole leidnud teenistuskohuste täitmise rikkumine, ega ka muud väärammad, mis kuidagi kahjulikuks võiksid osutada teenistusehuvidele, ja vallandamine eksitusel ning arusaamatusel tugeneb, palun Teie korraldust härra teedeminister:

I. Minu vallandamise küsimus revideermisele võtta, seda kui eksitusel ja arusaamatusel tugenevat ära muuta, mind teenistusse edasi jätta.

II. Kuni küsimuse lõpliku otsustamiseni peadirektori korraldus 7. augustist 1928. a. minu vallandamise asjas seisma panna, kuni Teie poolt järgneva korralduseni.“

Oma palve peale sai ta sarnase trööstiva vastuse: „Sellega teatan, et tühistan I liinjaoskonna juhataja poolt Teile teenistuse ülesütlemise kirjaga 11. aug. 1928. a. nr. 62. all teadaantud vallandamise põhjuse ning loen Teid vallandatuks etteõeldud ajast, s. o. 1. septembrist 1928. a., Balti eraseaduse § 4186. korras.“ Selle järele tuleb peadirektori allkiri.

Natuke hiljem sai ta veel armulise seletuse selle kohta, mis Balti Eraseaduse § 4186 tähendab, ja mis järgmiselt kõlab: „Vastuseks Teie palve peale 22. aug. 1928. a. teatan teedeministri abi korraldusel, et Teid on teenistusest vabastatud Balti Eraseaduse § 4186. korras, mis niihästi teenistuseandjale kui ka teenijale õiguse annab teenistusevahetordi lõpetada oma äranägemise järgi vastava etteütle misega.“

„Rööpaseadja on süüdlane“, see on raudteel juba alaliseks nähtuseks. Missuguste keerdkäikude ja sidemete varal teemeister Sulg, kelle kuritarvitus nii mitme tunnistaja läbi tõendatud, ennast puhtaks pesta suutis, seda pole minul võimalik olnud teada saada. Ma pole ka erilist huvi tundnud seda teada saada, sest asjakäik on niikuinii arusaadav. Leidub ju tunnistajaid, kelle huve ka teemeistri langemine võis puudutada, ja kes teda sellepärast juba inglipuhtaks püüavad pesta.

Vaene tööline „rööpaseadja“ kannatagu! Tema on patuoinas, tema on süüdlane, kui ülemus kuriteo teeb ja tema selle julgeb teatavaks teha. Kui ta seda teatavaks ei tee, on ta jälle süüdlane kriminaalseadustiku paragrahvi järgi ja teda võib niisama karistustabada. Häda mõlemat pidi, just nagu Odysseus oma rännakul Scylla ja Charybdise vahel.

Valga jaama rööpaseadja Staroi asi on arupärimise-ettepanekus üldjoontes juba seletatud, lähemalt üksikasju praegu ette tuua pean ülearuseks, peale vedurijuhi Spulge tunnistuse, kes sündmuse pealtnägijaks oli ja raudteelaste ühingu palve peale järgmise kirjalliku seletuse viimasele on saatnud:

„15. augustil 1926. aastal olin valveteenistuses ja ilmusin umbes kell 22.15 m. Valga jaama perroonile rong nr. 19 vastu.

Jaama perroonil sain kokku rööpaseadja Staroi'ga. Viimane teatas muu kõne hulgas, et jaamaülem norinud temaga tüli ja tunnistanud jooobnuks, ja olla käskinud teenistusest lahkuda peale rong nr. 19 vastuvõtmist.

Rong nr. 19 jõudis pärale, ja reisijad läksid laiali, ja mina seepeale läksin korrapidaja kontori järelepärimiseks hommikuse manöövri tööde suhtes.

Astudes korrapidaja kontori nägin seal järgmist: Jaamaülem Särm käis ärritatud ilmega mööda kontorit ja rööpaseadja Staroi seisis ukse ligiduses kui patune.

Jaamaülem, käies mööda kontorit sõimas rööpaseadjat joodikuks, kaabakaks. Staroi vastas lõpuks jaamaülemale: härra jaamaülem, mis Teie minust tahate, jooobnud mina ju ei ole, lubate mind lahti lasta teenistusest, kuid teadke, et ka on ülemusi, kes Teid võivad lahti lasta, nagu Teie mind. Viimased sõnad rööpaseadja poolt viisid jaamaülema marru.

Jaamaülem kargas kätega rööpaseadjale rindu, raputas ja tõukas niivõrt tugevalt, et rööpaseadja langes vastu kontori uksi — ukсед on kahepoolsed. Tõukejõud oli niivõrt tugev et rööpaseadja keharaskusega läksid ukсед lahti ja rööpaseadja kukkus maha pea perroonile ja jalad jäid kontori. Tõusis suur kisa ja kära, jaamaülem andis käsu kutsuda politseikordniku. Viimane ilmus ja aitas rööpaseadjal

üles tõusta ja talutas tema ära, kuhu, seda mina isiklikult ei näinud. See oleks siis kõik, mis võin Teile selle juhtumuse kohta teatada.“

Ka siin jäi „rööpaseadja süüdlaseks“, isegi prokurör on selle asja „süüdistusandmete puudulikkuse tõttu“ lõpetanud. Rööpaseadja peab süüdi olema, tema on purjus, kui ülemus seda ütleb. Usun ka kindlasti, et valitsuse esindaja seda „oma andmete“ varal tõendada püüab. Kes lihtsa tööliste juttu usub!

Kui härra purjus peatäit välja magab, siis on ta „haige“, kui tööline haige on, siis on ta „purjus“. Sarnaseid juhte ja sarnaseid ütelsi kuuleb väga tihti igaüks, kes kuulda tahab. Et aga sarnaste ütelsuste peale põhjendades inimesel, kes 22 aastat juba korralikult raudteel teeninud, viimne leivakannikas ära kistakse, tema vanusetootus, mida ta pensioni näol varsti saama oleks hakanud, talt võetakse, see on õieti „taeva poole kisendav“ ülekohus. Nii see on — ei mõista meeldida.

Vagunikoristajate-naiste ekspluateerimine raudtee veosakonnas lähemalt seletust ei vajagi. Sarnaste nähtuste üle on ennemgi siin juttu olnud, aga igakord on valitsuse esindaja seletanud, et kõik kõige paremas korras on ja kõik täiesti seadusepäraselt toimetatud.

Need on karjuvad ülekohtud, mille all riigiettevõtetes alamad teenijad ja töölistes peavad kannatama ja mille peale lahkunud valitsus õiget tähelepanu ei pööranud. Uue valitsuse vastamine praegusele arupärimisele näitaks meile, kas uuel valitsusel tahtmist on ka „väikese mehe“ häda parandada.

Et seda vastust saada loodan, et ka praegu valitsuse koalitsioonis olevad rühmad meie arupärimise vastuvõtmise poolt hääletavad.

Juhataja **R. Penno**: (Hääletatakse.) Arupärimise-ettepanekut toetab 26 Riigikogu liiget, seega on arupärimine vastu võetud.

7. Läbirääkimised Vabariigi Valitsuse vastamise puhul Eesti sotsialistliku tööliste partei Riigikogu rühma arupärimisele koosseisude koondamise põhimõtte rikkumise asjas.

A. Jõeäär (stp): Luugupeetud herrad rahvasaadikud! Eesti sotsialistliku tööliste partei Riigikogu rühma arupärimisele — koosseisude koondamise põhimõtte rikkumise asjas — antud vastus endise Vabariigi Valitsuse poolt ei rahuldanud arupärijaid sugugi. Kuid see vastus tõendas, et arupärimine oli enam kui põhjendatud. Vabariigi Valitsus võttis

õigeks, et härra Reinok oli määratud turbatööstuse direktoriks ainult sellepärast, et temale oli antud lubadus omalajal riigiametis koht saada, kas suurem või väiksem koht, sellest ei olevat lubaduseandmisel kõnet olnud. Seega polnud kõige vähematki alust — määrata teda ametisse kõrgepalgalisele kohale, mis oli juba Riigikogu poolt likvideerimisele määratud sel põhjusel, et see koht tarbetu on. Nii viisi on koosseisude koondamise põhimõtet rikutud kõige jämedamal kombel. Kui oli vaja täita härra Reinok'ile antud lubadust, üks siis määratud ta ametisse sarnasele kohale, kus tööjõud tarvilikuks tunnustatud oleks olnud. (A. Jürman, põl: Valitsus ei ole vastanud.) On juba vastanud, praegu on läbirääkimised vastamise puhul. Oleks võinud, kui tarvilik oli, ta tööle panna sinna, kus tööd on. (M. Laarman, põl: Jumala õigus!) Nähtavasti ei paku turbatööstuse direktori koht sedavõrt tööd, et seal kõike tööjõudu võiks ära kasutada, sest viimasel ajal ajakirjanduses ilmunud teadete järgi olevat härra Reinok'il aega küllalt tegutseda aktsiaseltside organiseerimisel, usaldusühingute asutamisel j.n.e.

Kuna aga vahepeal Vabariigi Valitsuse koosseisus muudatus sündinud, loodavad arupärijad, et uus Vabariigi Valitsus kõrvaldab need väärnähtused, mis ta elkäija ajal ilmsiks tulnud. Käesolev arupärimine käsitab eelmise valitsuse puudusi, ja sellepärast on tarbetu motiveeritud ülemineku-vormeli esitamine. Neil põhjustel panen ette, vastu võtta liht ülemineku-vormel:

„Riigikogu, ära kuulates Vabariigi Valitsuse vastuse Eesti sotsialistliku tööliste partei Riigikogu rühma arupärimisele koosseisude koondamise põhimõtte rikkumise asjas, läheb päevakorras edasi.“

Juhataja **R. Penno**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on liht ülemineku-vormel vastu võetud.

8. Alevites ja alevikkude ehituspiirkondades asuvate rendimaade korraldamise seadus — III lugemisel. (Tekst vaata pr. nr. 189 (21), veerg 868—883.)

Üldkomisjoni aruandja **A. Jõeäär**. (Pealkiri.)

K. Tamm (põl): Luugupeetud Riigikogu liikmed! Käesolev seadus on nii konstrueeritud, et ühe poole soovil või tujul saab kõige õiglasem, kõige otsustarbekohasem, kõige kindlam ja kõige seadusepärasem leping maakorralduse komisjoni poolt seaduse sunnil ignoreeritud. Maakorralduse komisjon peab pooltele ette panema —

uus kokkulepe sõlmida maakasutamise aluste ja tingimuste kohta.

Mujal kultuurilmas niisuguste lepingute mittetunnustamist ei tunta. Kui pooled uut kokkulepet ei saavuta, peab maakorralduse komisjon, olgugi et vana kokkulepe kõige kohasem ja seaduslikum, vana kokkuleppe asemel — oma maakasutamise ja eraldamise kohta käiva otsuse seadma, maakasutamist lubades ainult obroki instituudi alusel.

Nõukogude Vene tribunaal on õigustatud nii toimima — meie maakorralduse komisjon on kohustatud nii tegutsema. Käesoleva seaduse alla kuuluvad korraldamisele ka maad, mis on kõige paremini korraldatud.

Kõigil neil põhjustel teen ettepaneku, käesoleva seaduseelnõu pealkiri tagasi lükata.

Aruandja **A. Jõeäär** (lõpusõna): Här-ra Tamme ettepaneku vastuvõtmise puhul — kui seaduse pealkiri tagasi lükatakse, loomulikult tuleks ka seadus ise tagasi lükata — ei kannataks mitte üksi majaanikud, vaid ka paljud maaomanikud. Käesolev seaduseelnõu annab õiguse nõuda vahekorradade korraldamist ka maaomanikkudele. Paljudel juhtudel on alevites ja alevikkudes rendilepingud sõlmitud sõja ajal Vene rublades. Praegu arvatakse 1 Vene rubla $1\frac{1}{2}$ senti. Lepingud on sõlmitud pikema aja, isegi 99 aasta peale, nii et veel aastakümned tuleks neil inimestel kannatada $1\frac{1}{2}$ -sendilise ümberarvamise koeffitsiendi all. Käesolev seadus näeb ette võimaluse komisjoni poole pöörata rendi ümberkorraldamiseks. Arvan, et rkl. Tamm oma ettepanekuga ei taha seda ometi kätte saada. Komisjoni ettepanek on niisugune, mis aitab õiguslikku korda maksmata panna, sellepärast arvan, et rkl. Tamme ettepanek Riigikogu poolt ühemeelselt tagasi lükatakse.

Juhataja **R. Penno**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on pealkiri vastu võetud.

§§ 1—11 võetakse nähtava enamusega muutmata vastu.

Juhataja **R. Penno**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu lõpuhääletamisel vastu võetud.

9. Raudteelaste kodu seadus — III lugemisel. (Tekst vaata pr. nr. 189 (21), veerg 883—889.) Sotsiaalkomisjoni aruandja rkl. Sternfeldt'i puudumisel täidab aruandja kohuseid komisjoni abiesimees rkl. **Saar**. Rahaasjanduse komisjoni kaasaruandja rkl. **Joonas**.

Pealkiri ja § 1 võetakse nähtava enamusega muutmata vastu.

(§ 2.)

Kaasaruandja **E. Joonas**: Rahaasjanduse komisjoni nimel kordan II lugemisel tehtud ettepanekut,

jätta välja § 2. p. 1. lõpust lause alates sõnadest: „...välja arvatud meiereihoone ühes $\frac{1}{4}$ ha maa-alaga“.

Aruandja **J. Saar** (lõpusõna): Ei saa ühineda rahaasjanduse komisjoni ettepanekuga. Jään sotsiaalkomisjoni ettepaneku juurde, et see lause sisse jäetaks. (K. Tonkman, põl: See on variant.)

Juhataja **R. Penno**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek tagasi lükatud.

(Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 2 vastu võetud.

§§ 3—18 võetakse nähtava enamusega muutmata vastu.

(§ 19.)

Kaasaruandja **E. Joonas**: Rahaasjanduse komisjoni nimel teen ettepaneku,

§ 19. välja jätta viimane lause: „Raudteelaste kodu asjus antavad palved ja muud kirjad on tempelmaksust vabad.“

See lause on otstarbetu, sest Tempelmaksu seaduse järgi on niikuinii need kirjad ja palved tempelmaksust vabad. (O. Gustavson, stp: Päril selge ei ole.) Rahaminister seletas.

Aruandja **J. Saar** (lõpusõna): II lugemisel tehti kaasaruandja poolt sama ettepanek, kuna Riigikogu leidis, et parem oleks, kui ära öeldakse käesolevas seaduses otskohe, et tähendatud kirjad ja palved tempelmaksust vabad oleksid, ning jäeti see lause sisse. Sotsiaalkomisjoni nimel ei saa ühineda rahaasjanduse komisjoni ettepanekuga. (K. Tonkman, põl: Kas see on sees?) Peaks jääma sisse. (J. Vain, stp: Aga kas seda on tarvis või ei ole?) See on selge.

Juhataja **R. Penno**: (Hääletatakse.) Poolt on 10 häält, vastu — 18 häält, — seega on ettepanek tagasi lükatud.

(Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 19 vastu võetud.

K. Tonkman (põl) (häälet. motiiv.): Austatud Riigikogu liikmed! I lugemisel näitasin pikemalt, kui võrt puudulik see sea-

dus on ja et Riigikogus ei ole võimalik neid parandusi teha, mis käesoleva seaduse juures tarvilikud oleksid. Kuid sellejuures tähendasin, et põllumeeste kogude Riigikogu rühm ei ole põhimõttelikult käesoleva seaduse vastu, vaid pooldab seda, ja et see puudulik on, sellepärast tuleks see anda tagasi rahaasjanduse komisjoni. Riigikogu lükkas minu ettepaneku tagasi, Riigikogu on nüüd käesoleva seaduse osade kaupa samal kujul vastu võtnud, mis tingimata arusaamatusi tekitab.

Käesoleva seadusega antakse hulk riigi varandusi ühe organisatsiooni kätte kasutada, kusjuures ei ole näidatud kasutamise viisi, ega ka varanduse suurus pole ette nähtud. Sellepärast hääletab põllumeeste kogude Riigikogu rühm käesoleva seaduse vastu.

Juhataja **R. Penno:** (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu lõpuhääletamisel vastu võetud.

10. Mõnede laevajuhtide kutseõiguse seadus — III lugemisel. (Tekst III Rk. 7. istungj. pr. lisades, vaata sisukord ja pr. nr. 188(20) veerg 831.)

Üldkomisjoni aruandja rkl. Kase puudumisel täidab aruandja kohuseid komisjoni esimees rkl. **Jõeäär.** Seaduseelnõu võetakse nähtava enamusega muutmata vastu III lugemisel ja lõpuhääletamisel.

11. Kauba- ja abilaevade masinajuhtkonna ja masinameeskonna sõidu seaduse muutmise seadus — III lugemisel. (Tekst vaata pr. nr. 188 (20), veerg 832—833.)

Juhataja **R. Penno:** Üldkomisjoni aruandja täidab aruandja kohuseid komisjoni esimees rkl. **Jõeäär.** Seaduseelnõu võetakse nähtava enamusega muutmata vastu paragrahvide viisi ja lõpuhääletamisel.

12. Esimese rahvusvahelise töökonverentsi poolt Washingtonis vastuvõetud tööstustevõtetes tööaega kaheksa tunniga päevas ja neljakümnekaheksa tunniga nädalas piirava kon-

Sotsiaalkomisjoni aruandja **K. Tamm. H. Martinson** (tp): Käesoleva konventsiooni kinnitamise seadus on juba pikemat aega Riigikogu pävakorras seisnud, pävakorra sabas muidugi. Kolmel korral on see isegi arutamisele jõudnud, kus poolt ja vastu räägitud, kurjustatud ja nalja heidetud on selle seaduse aruta-

ventsiooni eelnõu kinnitamise seadus — I lugemisel. mise juures. Isegi ekstselsentsi küsimusest ei saadud rahulikult üle minna. Praeguse Riigikogu koosseisu juures on selle tagasilükkamine enam kui kindel. Need põhjendused, mis sotsiaalkomisjon selle kinnitamiseseaduse tagasilükkamise aluseks võtnud, on juba mitmete eelkõnelejate poolt tagasi tõrjutud, ja mul ei ole põhjust hakata neid uuesti kordama. Aga, nagu kõik märgid näitavad, tahetakse vägisi seaduse arutamise juures 8 tundi kõnelda ja mul pole midagi selle vastu, kui ma natuke kaasa aitan. Mina vast üle ¼ tunni ei jõua rääkida, aga aitab sellestki.

Sotsiaalkomisjoni üheks tagasilükkamise põhjuseks oli ette toodud, et 8-tunnilise tööpäeva konventsiooni kinnitamine võtvat meie töölistelt võimaluse ületundidega palgalisa teenida. Igatahes armulised saksad need sotsiaalkomisjoni enamuse härrad.

Töö-hoolekandeminister vabandas tööandjaid, et need ei igatsevatki ületunde — olevat 50% kallimad. Mina võin küll öelda, et see suurelt osalt ainult paberil nii on. Tegelikult kujuneb aga asi teisiti.

Paljudes kohtades on tükitöö sisse seatud ja tükitööliste ületundide eest mingit lisatasu ei makseta, peavad oma hariliku hinna eest tööd tegema. Nõuda ka ei julge, sest nõudmiseasja ülesvõtjal on sellegi teenistuse kaotamine enam kui kindel. On ka sarnaseid kohti, kus isegi päevapalgalistel ületunnid kokku harilikkudeks päevadeks hariliku hinnaga arvatakse.

See on muidugi jame määruste rikkumine, aga töölistel oma kaitsetus seisukorras on sunnitud seda kannatama. Ma tean ühe suurema vabrikuga Tallinnas, kus päevapalk on 144 marka, tähendab seal ei saa seaduses ettenähtud alammääragi — 168 marka. Töölistel saavad seal lisatasu perekonna-abiraha ja preemiade näol. Neid sunnitakse alati ületunde tegema, ja ületunnitasu arvatakse ainult 144 marga järgi. On selge, et nad ületundidega kokku ei saa oma õiget, normaalpalka kätte.

Sarnased juhud ei ole haruldased ja need näitavad, et tööandjad 50%-lisest lisamaksust ületundide eest väga kergesti mööda hiilida mõistavad. Vaba kokkulepe ületundide tegemise asjas on õieti hundi ja lamba kokkulepe. Hunt ütleb lambale: ma süüa sinu ära ja asi sellega, lambal polegi kokku leppida. Nii ka vabrikant ütleb: täna teete ületunde, ja kes ei tee, tõrkuda julgeb, selle päevad on seal ka varsti loetud. Nii ei vääri see kokkulepe ületundide tegemise asjus küll miski kokkuleppe nime.

Sarnased juhud ei ole haruldased ja need näitavad, et tööandjad 50%-lisest lisamaksust ületundide eest väga kergesti mööda hiilida mõistavad. Vaba kokkulepe ületundide tegemise asjas on õieti hundi ja lamba kokkulepe. Hunt ütleb lambale: ma süüa sinu ära ja asi sellega, lambal polegi kokku leppida. Nii ka vabrikant ütleb: täna teete ületunde, ja kes ei tee, tõrkuda julgeb, selle päevad on seal ka varsti loetud. Nii ei vääri see kokkulepe ületundide tegemise asjus küll miski kokkuleppe nime.

Kas tööpäeva lühendada võib, ilma et tööproduksioon selle all kannataks? Selle küsimuse üle on omalajal palju vaieldud. Nüüd ei leidu tööstusemaades enam kuigi palju sarnaseid tööandjaid, kes seda eitavad. Tööandjate esindajad rahvusvahelise tööbüroo juhatuse koosolekul on pühalikult kinnitanud, et nad selle tõeks tunnistavad. Nii lõpmata palju uurimusi on sellel alal tehtud ja pea erandita kõnelevad kõik sellekohased ankeedid üht keelt: tööaja lühendamine on enim tööproduksiooni tõstnud kui vähendanud. Kus see vastupidi sündinud, seal on süüdi tööandjad, kes pole tahtnud ennast vaevata parema tööaja korraldamisega ega pole vabrikute sisseseadeid sellekohaselt uuendanud.

Mul on praegugi üks raamat käes, väljavõte ühe professori kirjatöödest, s. o. „La Revue internationale du Travail“ seest 1925. ja 1926. a., milles mitmeteistkümnelt maalt, mitmelt tööstuseharult ja mitmest tööstusekohast sellekohaseid näiteid on ette toodud, mitte tööliste, vaid tööstuse inspektorite ja vabriku juhatuste eneste andmete järgi. Hulga näidete seast toon ainult ühe ühest jalgrattavabrikust Prantsusmaal, milles 1914. a. tehti 10 tundi päevas tööd, 1920. ja 1922. a. aga 8 tundi. Üksiku töölise töötoodang oli tunnis: 1914. a. — 0,073, 1920. a. — 0,084, 1922. a. — 0,094.

Meie Eestimaa tööstust ei või selle juures arvesse võtta, need on suuremalt osalt ainult huvitatud Eesti panga laenudest, sisseseadete uuendamisega ega tööstusesaaduste parandamisega pole neil muret, sest riik mureseb juba selle eest, et neil võimalikult odavat tööjõudu küllalt käepärast on ja kõrged kaitsetollid aitavad omalt poolt nende saaduste eest kõrgemat hinda võtta. Kas tööline elab või sureb, kas ta nälgib või kõhu täis saab, kas ta haige või terve, kas ta tööd jõuab teha või mitte — on neile ükskõik. Jääb üks tööline kõlbmatuks, on sadandeid kohe asemele tulemas ja veel odavamalt kui endine. Pole imeks panna, kui sarnases väljapääsematus seisukorras mõnigi tööline sunnitud on ainult ületundide rohkuses enese päästmist nägema ja ka sellekohast arvamist avaldab. Sellele toetuda aga ei või. See pole normaalne seisukord. See on õieti nälgunud inimese hädikisa, mille vastu meie parempoolsete härrade kõrvad lukus on.

Selle üle õieti rääkida ei maksagi. Teil on väga hästi need asjaolud teada ja otsus valmis. Teie käes on praegu enamus ja sellega ka võim.

Lõpuks ei või ma üht väikest märkust selle kohta tegemata jätta, mille rkl. Johanson,

praegune töö-hoolekandeminister, siin ühel koosolekul, mil see konventsiooni kinnitamine arutamisel oli, minu rühmakaaslase Pesur'i kõne peale ütles. Ta arvas küll, et Pesur'i kõne vastust ei väärigi, pidas aga siiski tarvilikuks õige halatsev-mõnitavalt tähendada, et selles parteis, kuhu Pesur kuulub, ei olevat asjad korras, tapetavat ennast ja tapetavat teisi. Et need juhtumised tõele vastavad, selle vastu ma vaielda ei tahagi. Sarnased juhtumised on nii kurvad, et ainult alatud, toored inimesed nende üle mõnitada võivad ja seda teha julgevad. Niisama alatu võitluseviis on sarnaseid juhte partei arvele kirjutada. Kui meie tahaksime samasuguse mõõduga mõõta, siis võiksime küll iga erakonna kohta näiteid ette tuua, mil üks või teine erakonna üksik liige seaduse vastu eksinud, ja ka see erakond, kuhu rkl. Johanson, praegune töö-hoolekande- ja haridusminister kuulub, ei olnud mitte ammu puhas päris kriminaalsüüdlastest. Neid juhtumisi aga kuidagi rkl. Johanson'i kõnedega ühte siduda ja temale selle eest etteheiteid tegema hakata — ei või kellelgi ausal inimesel meelde tulla. Et aga ennast ära tappa, selle eest ei ole keegi garanteeritud, ja et seda rkl. Johanson mõnes närvidevapustuse tuhinas ei tee, selle peale ei või küll keegi mitte ühe sendi pealegi kihla vedada. (Vahelhüüe pahemalt poolt.) Võtke heaks! Kuidas metsa hüüad, nõnda kõlab sealt vastu.

M. Martna (stp): Ma tahan rkl. Schulbach'i tehtud ettepanekut toetada, et käesolev seaduseelnõu tagasi antaks sotsiaalkomisjoni, ja nimelt järgmistel põhjustel. Sotsiaalkomisjon ei ole selle seaduseelnõu arutamise juures astunud tarvilikke samme selleks, et teada saada, missugused kogemused teistes maades selle konventsiooniga on tehtud. Väited, mis komisjoni aruandja ette tõi, on sellest küljest väga puudulikud, niisama Vabariigi Valitsuse seisukoht. Et neist puudustest üle saada ja selgusele jõuda, kas seaduseelnõu võib Eestis vastu võtta, on tarvis kõigepealt Lätiga peale hakata. Lätis on 8-tunniline tööpäev maksmas, ja meil on huvitav teada ja näha, missuguseid saavutusi on seal kätte saadud. Niisama on selle seaduseelnõu arutamise ja lõpliku otsustamise juures tähtis teada, missugused kogemused on need riigid saanud, kus see konventsioon maksev, näiteks Belgia ja Tšehhoslovakkia. Et selle üle andmeid koguda oleks kasulik seaduseelnõu veel kord anda komisjoni, ja komisjon peaks endale mainitud teated muretsema.

P. Järve (põl): Austatud Riigikogu liikmed! Ma vaidleksin vastu härra Schulbach'i

ettepanekule, et seaduseelnõu tagasi antaks sotsiaalkomisjoni. Härra Schulbach põhjendas oma ettepanekut sellega, et sotsiaalkomisjon olevat selle eelnõu läbi kaalunud ainult sellest seisukohast, kas see meile absoluutselt vastuvõetav või mitte. Sotsiaalkomisjon ei olevat aga puudutanud seda küsimust, kas seda ei saaks ratifitseerida tingimisi, et konventsioon ratifitseeritaks, aga maksuma hakkaks see teatavate olukordade lahendamisel. Pean tähendama, et komisjonis sarnane küsimus ka üles tõsteti, kuid selkorral vaidles tööerakonna rühma esindaja härra Kaarna sellele vastu ja tähendas, et rühmadel on kõik seisukohad selged, nii et tuleks lõplikult otsustada, kas konventsioon vastu võtta või tagasi lükata. Nii oli selkorral. Ja kui nüüd härra Schulbach on teisele seisukohale asunud, siis minu arvates ei saaks selle põhjendusega seda seaduseelnõu komisjoni tagasi anda. (Vahelhüüe A. Schulbach'i, töer poolt.) Ta oli ikka tööerakonna esindaja selkorral. (K. Tonkman, põl: Kuidas niisugune meelemuutus tuli?)

Teiseks tahaksin tähelepanu juhtida asjalole, et konventsiooni sisus siiski leitakse puudusi, mis takistavad paljudes riikides selle ratifitseerimist. Huvitav selles asjas on praegu Inglise valitsuse seisukoht. Hiljuti ilmus „Postimehes“ väike artikkel, ma loeksin selle ette, vast ei ole kõik Riigikogu liikmed seda lugenud. Earl of Lytton tõstis ülemkojas üles küsimuse, mispärast Inglise valitsus ei ole seda konventsiooni ratifitseerinud ja mispärast ta ei ole esitanud Genfi tööbüroole täpseid põhjusi, millistel ta konventsiooni revideerimist soovib. Selle kohta Inglise valitsuse nimel võttis sõna lord Londenderry, kes järgmist ütles: „Inglismaa on kohustatud alal hoidma ja süvendama 8-tunnilise tööpäeva ehk 48-tunnilise tööädala üldise põhimõtte rakendamist niipalju, kui Inglismaa erilised olud seda lubavad, sest see on üks meie kohustustest Versailles'i lepingu põhjal. Konventsiooni tekst osutus aga tumedaks ja kahemõtteliseks, mis kindlustust ei anna selle kohta, et seda pärast ratifitseerimist ühtlaselt rakendatakse, ja arvestamata jätab paljudes harudes väljakujunenud kombed, olgugi et viimased konventsiooni peamise eesmärgiga täiesti kokkukõlas. Briti valitsus on üllatunud asjalolust, et niivõrt lahkuminevad on tõlgitsemised, mis konventsiooni üksikutele paragrahvidele üksikutes riikides antakse. Ei praegune vanameelne valitsus ega ka sotsialistlik valitsus ei või ratifitseerida konventsiooni, mis selle praegusel kujul meie elu

iseäraldustega kuidagi ei sobi ja eneses niipalju kahemõttelisusi sisaldab.“

Siin vahepeal tähendaksin, et ühel eelmisel korral härra Martna tähendas, et kui Macdonald praegu saaks Inglismaal valitsuse etteotsa, et siis konventsioon silmapilk ratifitseeritaks. Kuid valitsus oli tükk aega Macdonaldi käes, mispärast ta selkorral konventsiooni ei ratifitseerinud? Ju tal oli ikkagi põhjusi, mispärast ta selkorral seda ei ratifitseerinud. (M. Martinson, põl: Meie sotsialistid teevad nüüd sedasama. — Sagedased vahelhüüded pahemalt ja paremalt poolt.)

Juhataja **R. Penno**: Palun härra Järvet mitte segada, tema kõneaeg on piiratud.

P. Järve (põl): Edasi tähendab lord Londenderry: „Meil ei ole mingit soovi kaheksatunnilise tööpäeva põhimõtte vastu seista, vaid meie tahame ainult konventsiooni teha instrumendiks, mis kindlustaks ühtlast praktikat ja täitmist, kõrvaldades kahemõttelisusi ja arvestades mitmesuguste tööstusekommetega, mis kuidagiviisi konventsiooni põhimõtte vastu ei käi.“

Sellest on näha, et Inglise valitsus ei leia võimaliku olema seda ratifitseerida. Seda peaksime ka meie arvestama.

A. Schulbach (töer) (fakt. märk.): Lugupeetud eelkõneleja pidas tarvilikuks tõendada, nagu oleks meie rühma esindaja härra Kaarna sotsiaalkomisjonis sarnaste seisukohade vastu vaieldud, mida ma Riigikogus avaldasin, et see konventsioon ratifitseeritaks tingimisi. Ma pean lugupeetud rkl. Järvele tähendama, et omal ajal Vabariigi Valitsus esitas selle konventsiooni ratifitseerimiseks tingimisi sel ajal, kui meie rühma esindaja, lugupeetud härra Kaarna oli töö- ja hoolekandeminister. Sellega on see härra Kaarna' oma seisukoht; ja ta on järjekindlalt seda seisukohta kaitsnud, et selle konventsiooni peaks tingimisi ratifitseerima, sellepärast on võimata, et ta sotsiaalkomisjonis oleks oma seisukohtade vastu vaieldud. On kaks võimalust: kas härra Järve on absoluutselt eksinud, või ei ole ta aru saanud, mis härra Kaarna seletas. (P. Järve, põl: Härra Kaarna ütles, et kui pikendatakse sellega, on see janditamene.)

Aruandja **K. Tamm** (lõpusõna): Ma peatun kõigepealt nende vastuväidete juures, mis esile tõi rkl. Johanson. Kõik need vastuväited on põhjendamatud, alusetud ja tühisõnalised.

1) seletas rkl. Johanson, et konventsiooni mittevastuvõtmine olevat pettus, see ei ole õige, sest konventsiooni mittevastuvõtmine ei mõju Ajutise Valitsuse deklaratsioonile sugugi.

2) Ei vasta tõeludele härra Johanson'i seletus, nagu soovitaks sotsiaalkomisjon oma seletuskirjas kollektiivlepinguid, vaid seletuskirja sissejuhatavas või ajaloolises osas on seletatud, et riigid, kes ratifitseerimisest hoiduvad, juhivad enamasti tähelepanu ka sellele, et konventsiooni nõuded ületunnitööde kohta liiga karmid on ja et ületundide tegemist tuleks reguleerida kollektiivlepingutega.

3) Ei vasta tõele härra Johanson'i seletus, et 10-tunnilise tööpäeva kohta Saksamaal ei olevat mina õigeid andmeid ette toonud; et need andmed õiged olid, tegin mina oma viimases kõnes selgeks Saksamaa üksikute seaduste najal.

4) Vaatamata härra Johanson'i vastuvaidlemistele jääb õigeks sotsiaalkomisjoni väide, et konventsiooni ratifitseerimine leiab vähest poolehoidu. Seda tunnistab isegi härra Martna öeldes, et kõigest 9 riiki on konventsiooni ratifitseerinud. Kuna 55 riiki rahvusvahelise tööorganisatsiooni liikmed on, siis on tööpoolest väga väike protsent riikidest konventsiooni 9 aasta jooksul ratifitseerinud.

5) Jääb õigeks komisjoni väide, et konventsioon 13. juunil 1921 maksuma hakkas. (Vaata tööbüroo juhataja 1928. a. aruanne. Teine osa. Prantsusekeelne ametlik väljaanne).

6) Jääb õigeks komisjoni väide, et konventsiooni § 20. põhjal needki vähesed riigid võivad sellest juunikuul 1931 lahti öelda.

7) Et konventsiooni § 21. siiski tööpoolest näeb ette konventsiooni uuesti läbivaatamise ja muutmise küsimuse võimaluse rahvusvahelise töökonverentsi poolt, mis ka tööbüroo administratiiv-nõukogu ja rahvusvahelise töökonverentsi poolt tunnustatud on, nagu mina selle 29. novembril ametlikkude andmete põhjal tõeks tegin.

Kui tööbüroo administratiiv-nõukogu konventsiooni § 21. poolt nõutavat aruannet konventsiooni tarvitamise kohta kokku seadma hakkab, siis tuleb tema kindlasti otsusele, et konventsiooni muutmise küsimus küll aegsasti konverentsi päevakorda võtta tuleb ja mitte alles viimasel silmapilgul 1931. a.

8) On põhjendatud komisjoni väide, et tuleks oodata, mil kujul konventsioon püsima jääb, sest konventsiooni revideerimist on tööorganisatsiooni nõudnud Suur-Britannia valitsus, ja peale selle on revideerimise vajadust nii tööorganisatsiooni organites kui ka oma parlamentides nõudnud nii mõnedki

valitsused — Hollandi, Norra, Soome — nii et konventsiooni revideerimine osutub möödapääsematuks. Loodetavasti saab konventsioon revideerimisel niisuguse kaju, et selle siis ratifitseerida võib.

9) Konventsioon tööpoolest ei arvesta küllaldaselt tegeliku elu mitmekesisete nõuetega. Konventsiooni mõtte vastaselt andis Saksamaa 1923. a. tegeliku elu sunnil välja seaduse, mis tööstuses 10-tunnilise tööpäeva maksmapanemist võimaldas.

On tööpoolest raske ühepikkust tööpäeva kõigis riikides maksuma panna, sest tööpäevade arv ei ole kõigis riikides üks ja sama. Neis riikides, kus pühi rohkem kui teistes, on töölisel aastas ühepikkuse tööpäeva juures vähem töötunde kui seal, kus pühi vähem.

10) ei ole härra Johanson millegagi ka sotsiaalkomisjoni kaheksandat väidet ümber lükanud.

11) Konventsiooni üheksanda väite võttis isegi härra Johanson väiksel õigeks tunnistades, et konventsiooni tekst on puudulik.

12) Ei ole konventsiooni tekstiga kokkukõlas härra Johanson'i väide, et pärast konventsiooni ratifitseerimist võiksime pikema kui 8-tunnilise tööpäeva maksuma panna, kus seda vaja. Mina arvan, et see ei ole kohane härra Johanson'ile. Kui konventsioon seda võimaldab, siis ei oleks vist küll härra Johanson'i kui sotsialisti programmi kohane selle ratifitseerimist nõuda. Kuid see sugugi seda ei võimalda.

Härra Schulbach'i ettepanek konventsiooni komisjoni tagasiandmise kohta on oma ülesandelt ebamäärane, sest see ei ütle, missuguste tööstuseriikide ja missuguste naaberriikide ratifitseerimise meie endile eeskujuks peame võtma. Peaks selle kohta ütleva, et see ettepanek vastuvõtmatu on, sest meile on praegu teadmata, ja ettepanek ei ütle seda, kas meie peame end Suur-Britannia, Saksamaa või Belgia järgi seadma. Kui meile need teadmatud tööstuse-naaberriigid konventsiooni ratifitseerivad, siis teevad nad seda neile kõige soodsamal silmapilgul, aga on võimalik, et see moment meile kõige ebasoodsam ja kahjulikum võiks olla. Nii et enda sidumine teiste riikide sammudega ei ole millegagi põhjendatud.

II Riigikogus tähendas rkl. härra Karl Kornel õigusega, et oleks väga paha nali käesoleva konventsiooniga, kui samasuguse klauseli võtaks vastu mõni meie naabritest ja ütleks, et nad enne ei ratifitseeri, kui konventsioon juba meie poolt vastu võetud. Teiste riikide ratifitseerimine ei tee konventsiooni vastuvõtmatut redaktsiooni meile vastuvõetavaks. Kui need puuduliku konventsiooni vastu võtavad, jääb

konventsioon ikkagi puuduliku redaktsiooniga, sest keegi konventsiooni teksti muuta ei tohi ega kellelgi selleks õigust ei ole. Nii et rkl. Schulbach'i ettepanek tuleks tagasi lükata, sellega ühes ka rkl. Martna oma.

Konventsioon võtab enda alla ka maaparanduse ehitusetööd. Maaparanduse ehitusetöödel on eriline tähtsus. Kui arvesse võtta seda, et meil väga palju asundustalusid ja et neid ikka rohkem juurde tuleb teha ja et neis veel väga palju ehitada on, ja et meil suurem osa maaparandusetööd ees seisab, oleks Washingtoni konventsiooni ratifitseerimine meile suureks takistuseks, eriti kui meie seda tähele paneme, et meil suvi, kus maaparandusetööd tehakse, väga lühike on, kusjuures on palju niisuguseid päevi, kus suurte sadude tõttu töötada ei saa. Konventsiooni ratifitseerimisega peaksid meil maaparanduse- ja ehitusetööd jääma unistuseks.

Ka seda veel toonitan, et konventsiooni nõudmised ületundide suhtes on liiga karmid. Sellele on tähelepanu juhtinud peaaegu kõik riigid, kes konventsiooni ei ole ratifitseerinud. Isegi rikkale Inglismaale olevat need nõudmised rasked, kuid meile on need veel raskemad, kus meil küte ja tooresaine ja kapital kallis on ja kus meil tööviljakus väike, osalt küll sellepärast, et meil ei ole tarvilikke masinaid ja sisseseadeid. Konventsiooni maksmapanemine halvaks meie võistlusevõimet palju rohkem kui näiteks Suur-Britannial.

Tuletan veel kord Riigikogule meelde, et konventsioonil on väga puudulik redaktsioon, mis selle käsitamise võimatuks teeb.

Selle kohta, mis härra Hans Martinson ette tõi, pean seletama, et meil on väga palju sesooni töid nagu potisepatööd, ehitusetööd, osalt maaldritööd j.n.e., mida saab teha ainult suvel, ja meil õieti normaal tööpäev, nagu ma seletasin 29. novembril, lühem on kui 8 tundi. Väga suuri raskusi teevad konventsiooni nõudmised ja konventsiooni puudulik redaktsioon ületundide kohta. Kui seda arvesse võtta, et meil väga palju sesoonitöid, siis vähemalt neil aladel tuleks palju tugevalt suvel töötada, sest neil inimestel, kes neil aladel töötavad, tuleb talvel puhata. Ja kui nad suvel ainult 8 tundi tööd teeksid, siis oleks nende tööaeg aasta jooksul liiga väike. Sotsiaalkomisjoni nimel teen ettepaneku, konventsiooni eelnõu kinnitamise seadus tagasi lükata.

Juhataja **R. Penno**: Rkl. Schulbach'ilt on ettepanek,

seaduseelnõu anda tagasi sotsiaalkomisjoni uueks läbivaatamiseks.

Sotsiaalkomisjoni aruandjalt on ettepanek, seaduseelnõu tagasi lükata.

Hääletamisele tuleb kõigepealt rkl. Schulbach'i ettepanek. (Hääletatakse.) Poolt on 31 häält, vastu 19 häält, seega on ettepanek vastu võetud.

Päevakord on läbi.

Lõpetan koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 12.

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu abiesimees **R. Penno**.

Abisekretär **J. Piiskar**.

